

# Inventering av fågel på Lövudden, Sparrudden och Gådeån, Säbrå socken Härnösands kommun 2004

Bedömning av naturvärden



2004-11-29  
**Leif Johansson**  
**Kurt Holmqvist**

# Innehåll

<b>Inledning</b> .....	<b>3</b>
Inventeringens genomförande – metodik	
Beskrivning av området	
<b>Lövudden</b> .....	<b>3</b>
<b>Sparrudden</b> .....	<b>4</b>
<b>Gådeån</b> .....	<b>4</b>
<b>Några karaktärsarters förekomst i delområdena</b> .....	<b>4</b>
<b>Kontroll av holkar</b> .....	<b>5</b>
<b>Sammanfattande bedömning</b> .....	<b>5</b>
Lövudden	
Sparrudden	
Gådeån	
<b>Rekommendation om skötsel av området ur fågelsynpunkt</b> .....	<b>5</b>
Lövudden	
Sparrudden	
Gådeån	
<b>Referenser</b> .....	<b>6</b>
<b>Artlista</b> .....	<b>7</b>

**Omslagsbild:** bild från Gådeåns östra del med järnvägsbron i bakgrunden  
Foto: Kurt Holmqvist

## **Inledning**

På uppdrag av Härnösands kommun och i samråd med planekolog Monika Bertgren har lövskogsområdet på Lövudden vid Södra Sundet, Sparrudden och Gådeån, söder om Härnösand inventerats med hänsyn till fågellivet. Inventeringsarbetet har utförts av Leif Johansson. Genom området löper den för friluftslivet flitigt utnyttjade Gådeåleden.

## **Inventeringens genomförande – metodik**

Inventeringen har genomförts mestadels under morgontimmarna, då samtliga arter noterats på medhavda kartor. För de intressantaste (ovanligare) arterna har de exakta platserna noterats vid varje besök för att säkert konstatera revir eller eventuell häckning. För de vanligaste arterna har inte totala antalet fåglar räknats men noteringar om var de har sin rikaste förekomst har gjorts.

Totalt har tioalet besök gjorts från slutet av april, med huvudsakliga inventeringsinsatsen från mitten av maj till mitten av juli. Därefter mer sporadiska besök under senare delen av sommaren och hösten. Inventeringen har varit inriktad både mot häckande och rastande fåglar. Flera tillfälliga besök har gjorts under andra delar av året.

Genomgång av äldre material i egna anteckningsböcker och i Ångermanlands Ornitologiska Förenings (ÅOF) arkiv har gjorts för att komplettera förekomsten av vissa arter som inte årligen häckar eller besöker området. Detta anges då i artlistan.

## **Beskrivning av området**

Lövudden är ett gammalt sågverksområdet med igenväxande kulturmarker vid närliggande Lövuddens gård. Sågverket revs kring 1960 och Lövuddens gård 1972. Vid gården och sågverkskontoret planterades ett stort antal främmande träd som idag sätter sin prägel på området.

Sparrudden som är beläget strax söder om Lövudden utgör Gådeåns utloppsområde mot Norr-Fällövik. Vid Gådeåns utlopp finns ett bladvassbestånd utanför albården och en liten strandäng. Utloppsområdet är uppgrundat av material från Gådeån och landhöjningen, och utgör vid lågt vattenstånd ett bra födosöksområde för rastande vadare och änder. Ytterst på udden finns ett fågeltorn och vindskydd med grillplats.

I Gådeån uppströms E4-bron fanns tidigare ett elverk med tillhörande damm (riven) och en kvarn (riven) uppströms elverket. Gådeån nedanför järnvägsbron som utgör det inventerade området, utgörs av en strömmande åsträcka som kantas av lövskog med höga brinkar. Längs Gådeåleden finns en träbro samt resterna av dammen med en bro. Vid dammen öppnar sig vegetationen i övre delarna av området. Längs nedre halvan av leden finns brukad åkermark på norra sidan. Här finns även ett antal sommarstugor. I övre delen finns ett antal bebodda fastigheter på norra sidan.

Utförlig naturbeskrivning av delområdena har gjort av Mascher 2003 och 2004.

## **Lövudden**

Till områdets karaktärsarter bland häckfåglarna hör härmsångare, svarthätta, törnsångare, grönsångare, trädgårdssångare, svartvit flugsnappare, rosenfink, mesar och trastar. Mindre hackspett ses årligen i området men häckar vissa år. Näktergalen hörs sjunga de flesta åren från området och häckar troligen vissa år. Stare och nötväcka utnyttjar de bohål som bl.a. större hackspetten tillverkar, och häckar de flesta åren. Göktyta brukar höras under våren och häckar troligen i området.

De viktigaste delområdena för fågellivet är 3, 4, 6 och 7 (enligt Mascher 2003). De äldre grova träden utgör ett viktigt inslag för många av arterna, i form av boplatser och för födosök.

Området utnyttjas också av sträckande fåglar för att rasta, både under vår och höststräcket. Mycket trastar, finkar och siskor rastar i området under hösten. Gråspettar besöker området tillfälligt under vinter, vår och höst.

Tidigare har ovanligare arter som flod-, kärr- och gräshoppsångare sjungit i kantzoner mellan skog och öppnare mark.

## Sparrudden

Karaktärsarter är sävparv, säv- och rörsångare i anslutning till vass och videbuskarna mot Fällövik. Andra häckfåglar är knölsvan, skäggdopping och drillsnäppa. Vattenrall har hörts spelande vid några tillfällen.

Under sträckperioderna samlas en hel del änder och vadare vid utloppet av Gådeån. Vanligaste arterna är vigg, knipa, storskrake, gräsand, kricka och bläsand. Salskrake ses fåtaligt i slutet av april och början av maj, då också bergänder fåtaligt kan ses i viggflockarna.

Vid lågvatten kan större och mindre strandpipare, brushane, grönbena och gluttsnäppa rasta i mindre antal både under vår och höst. Enstaka gråhäger brukar besöka området från slutet av juli och fram till oktober.

Strandskogen drar under hösten till sig mängder av grön- och gråsiskor, bo- och bergfinkar, lövsångare och trastar. På lite öppnare mark rastar gulärlor och ängsoplärkor. Under hösten kring månadsskiftet augusti-september kan blåhake och videsparv rasta.

Bland sällsynta besökare kan amerikansk kricka (2004) nämnas.

## Gådeån

Till häckfåglarna längs Gådeån räknas gräsand, knipa, storskrake, drillsnäppa och sädesärta. Vanliga häckfåglar i åns omedelbara närhet är rödhake, kol-, björk och rödvingetrast, lövsångare, grå- och svartvit flugsnappare, blåmes, talgoxe, bofink och sävparv. Längs åns strandskog hörs näktergal, härmsångare, svarthätta, grönsångare och rosenfink, som samtliga häckar årligen eller nästan årligt. Speciellt roligt är den under 2004 upptäckta häckningen av försärla, som är en ovanlig häckfågel i Ångermanland. Mindre hackspetten häckar troligen årligen vid eller i anslutning till ån, möjligen kan även stenknäcken häcka i området, eftersom den ses ganska regelbundet. Gärdsmyg har hörts sjunga vissa år.

I åns närhet ses många olika arter födosöka. Det rika insektslivet längs ån drar bland annat till sig ladu- och hussvalor. Under sensommar och höst födosöker och rastar många tättingar i anslutning till ån, eller vid de närliggande fälten. Grå- och grönsiskor samt trastar bo- och bergfinkar kan räknas i åtskilliga individer från slutet av augusti till början av oktober. Under vinterhalvåret ses flera strömstarar frekvent längs ån.

Mer tillfälliga besökare är gråspett, kärnsångare, lundsångare och kungsfiskare.

## Några karaktärsarters förekomst i delområdena

För några mer speciella arter har antalet revir noterats i respektive område under 2004 och presenteras i en tabell.

	Lövudden	Sparrudden	Gådeån
Näktergal	0	0	1
Törnsångare	2	1	1
Trädgårdssångare	5	2	5
Svarthätta	4	0	1
Härmsångare	2	0	2
Grönsångare	1	0	2
Rosenfink	1	0	0

*Tabell över antalet revir i respektive område 2004 för några arter i lövskogen.*

## Kontroll av holkar

Totalt har 52 småfågelholkar, en pärluggleholk och tre strömstareholkar satts upp vid Lövudden, Sparudden och längs Gådeån sedan 1995. Mestadels utnyttjas dessa av talgoxe, blåmes och svartvit flugsnappare samt vid något tillfälle troligen av göktyta. Vid rensning av holkarna under hösten har det noterats vilka arter som utnyttjat dem under respektive år. Vilken av mesarna som häckat har inte alltid gått att fastställa, varför de uppdelats på mesar respektive svartvit flugsnappare.

	2003		2004	
	Svartvit flugsnappare	Mesar	Svartvit flugsnappare	Mesar
<b>Lövudden</b>	5	11	8	8
<b>Sparrudden</b>	2	3	2	1
<b>Gådeån</b>	5	10	10	13

*Tabell över utnyttjandet av holkar 2003 och 2004 totalt inom området.*

## Sammanfattande bedömning

### Lövudden

Stora träd sparas enligt Mascher medan lätt röjning kan ske i vissa mindre delar, men en del täta ”snår” måste lämnas orörda. Fri utveckling av lövskogen är värdefull för att området skall kunna behålla sin stora fågeltäthet. Särskilt de något fuktigare delarna av lövskogen är mycket intressanta ur fågelsynpunkt.

### Sparrudden

Träd och buskar lämnas lämpligen för fri utveckling längs ån, liksom buskagen vid stranden utanför tornet. De större träden längs stranden är mycket värdefulla för bland annat den mindre hackspetten. Det kan vara lämpligt att göra skydd mot bäver på särskilt värdefulla stora träd. Detsamma gäller även vid lövuddsstranden.

### Gådeån

Rikaste fågellivet finns mellan sommarstugeområdet i öster, och fram till före detta dammen. Här hörs av många av de lite ovanligare arterna som härm- grön- och trädgårdssångare och svarthätta. I detta område är fågeltätheten högst med sin delvis kraftiga undervegetation och delvis stora aspar. Område 3 (Mascher 2004) från kraftverksfundamenten och sänkan uppströms är svårtillgängligt och karaktäriseras av stora bestånd av hägg och druvfläder vilket gynnar insektlivet, och drar till sig bärätande fåglar senare under säsongen. Det rika häggbeståndet i område 3 gör denna del mycket lämplig för stenknäcken som också noterats just i detta område. Område 4 med åstrand från rastplatsen, förbi bebyggelsen och kvarnen till gångbron norr därom är också fågelrik och här tillkommer de arter som följer med bebyggelsen och de lite öppnare ytorna som ställvis finns. Vid resterna av dammen finns strömstareholkar uppsatta, där den rara försärulan häckade under 2004 och möjligen även 2003. Delområde 5 mellan gångbron och järnvägsbron är med sin branta åbrink med lummig lövskog eller lövsnår ett tillhåll för olika sångare, medan järnvägsbanken och området kring broarna drar till sig en del arter som gillar öppnare mark, och utnyttjas till födosök av sädesärlor och det häckande försärleparet. I de två senaste områdena uppehöll sig även kullar av knipa, gräsand och en kull drillsnäppa. Södra sidan av ån utgörs av en brant brink närmast ån, huvudsakligen med lövskog med viss inblandning av gran. En antydning till stig finns nedanför några av husen men annars är säkert denna del inte särskilt välbesökt av människor, vilket samtidigt gynnar de häckande fåglarna. Dessa utgörs av samma arter som noterats på respektive del av arterna på den norra sidan. Av denna anledning är det inte lämpligt att öka tillgängligheten i denna del.

## Rekommendation om skötsel av området ur fågelsynpunkt

### Lövudden

Befintlig stig liksom vägen mot Lövuddens småbåtshamn utgör en naturligt promenadstråk, där fågelsången under vår- och försommarmorgnar bildar en trevlig ljudkuliss. En nyanlagd rastplats vid delområde 4 kan med fördel utnyttjas som utgångspunkt för fågelstudier av sjöfågel och till att ”lyssna av” lövskogens fåglar i närheten. De öppningar i lövskogen som finns i norra delen av området tillför ett mer varierat utbud för olika fågelarter och kantzonerna som finns utnyttjas av fåglar både från den högre lövskogen och de som föredrar den lägre vegetationen som finns.

## **Sparrudden**

Leden från E4 ner till rastplatsen har bra tillgänglighet och området vid fågeltornet och vindskyddet är riktigt iordninggjort. Vindskyddet med eldstad är mycket välbesökt. Gådeåledens fortsättning mod Lövudden (delområde 9) har inte lika god framkomlighet, utan skulle kunna göras bättre framför allt i partiet nedanför snötippen som under blötare perioder blir mycket hal och ej möjlig att använda för personer med nedsatt rörlighet. Parkeringen vid E4:an rymmer inte särskilt många bilar och är lite trång.

## **Gådeån**

Att upprätthålla Gådeåleden med befintlig sträckning och dess oavsett väder mycket lättframkomliga stig längs Gådeån är mycket lämpligt. Möjligen kan den befintliga stigen från vindskyddet upp till dammen helt nära ån göras tillgängligare, eftersom den kan vara svår att upptäcka senare under sommaren. Den skulle då kunna skyltas upp om man samtidigt anger att fågellivet närmast ån inte skall störas mer än nödvändigt.

En ny rastplats kan möjligen anläggas vid utfyllnaden på västra stranden vid gångbron nedanför järnvägsbron, och förses med bänkar och bord. Detta kan vara lämpligare än att förlägga en rastplats vid före detta dammen där fågellivet störs mycket lättare. Någon röjning nära ån bör bara utföras mycket försiktigt så att inte häckningsplatserna för t.ex. näktergalen förstörs.

Parkeringsmöjligheterna är inte de bästa annat än för enstaka bilar vid E4:an eller nära järnvägsbron. Möjligen kan en mindre parkering anläggas i anslutning till vindskyddet, som redan utnyttjas till parkering. Den öppna ången i anslutning till gamla elverket kan med fördel hållas öppen.

## **Referenser**

Mascher, J.W. 2003. Inventering av flora och vegetation på Lövudden, Säbrå socken, Härnösands kommun.  
Mascher, J.W. 2004. Gådeådalen, Säbrå socken, Härnösands kommun, botanisk inventering.  
Ångermanlands Ornitologiska Förening (arkiv)

## Artlista

Artnamn	Lövudden	Sparrudden	Gådeån
Knölsvan	Rastar	Häckar	Rastar
Sångsvan	Rastar	Rastar	
Sädgås		Tillfällig	
Grågås		Rastar	Rastar
Kanadagås	Rastar	Rastar	Rastar
Vitkindad gås		Tillfällig	
Gravand	Tillfällig		
Bläsand	Rastar	Rastar	
Kricka	Rastar	Rastar	Rastar
Amerikansk kricka		Tillfällig (2004)	
Gräsand	Rastar	Häckar	Häckar
Stjärtand		Tillfällig	
Skedand		Tillfällig	
Vigg	Rastar	Rastar	
Bergand		Rastar	
Ejder		Tillfällig	
Alfågel	Tillfällig	Tillfällig	
Sjööorre		Tillfällig	
Svärta		Tillfällig	
Knipa	Rastar	Häckar	Häckar
Salskrake	Rastar	Rastar	
Småskrake	Rastar	Rastar	Rastar
Storskrake	Rastar	Häckar	Häckar
Smålom	Rastar	Rastar	
Storlom	Rastar	Rastar	
Skäggdopping	Rastar	Häckar	
Svarthakedopping		Rastar	
Storskarv		Rastar	
Gråhäger		Rastar	Tillfällig
Bivvråk			Tillfällig
Havsörn		Tillfällig	
Brun kärrhök		Tillfällig	
Blå kärrhök		Tillfällig	
Duvhök		Tillfällig	Födosöker
Sparvhök	Tillfällig	Tillfällig	Födosöker
Ormvvråk	Tillfällig	Tillfällig	Tillfällig
Fjällvråk		Tillfällig	
Kungsörn			Tillfällig
Fiskgjuse		Tillfällig	
Tornfalk			Födosöker
Stenfalk		Tillfällig	
Lärfalk			Födosöker
Vattenrall		Hörd	
Rörhöna	Tillfällig (1909)		
Sothöna		Rastar	
Trana		Rastar	
Strandskata		Rastar	
Skärfläcka		Tillfällig (1972)	
Mindre strandpipare		Rastar	
Större strandpipare		Rastar	
Ljungpipare			Tillfällig
Kustpipare		Tillfällig	
Tofsvipa		Rastar	Häckar i närheten

Artnamn	Lövudden	Sparrudden	Gådeån
Småsnäppa		Tillfällig	
Mosnäppa		Rastar	
Kärrensäppa		Tillfällig	
Brushane		Rastar	
Enkelbeckasin		Häcker?	Häcker?
Morkulla	Tillfällig	Rastar	Rastar
Småspov		Tillfällig	
Storspov		Rastar	Häcker i närheten
Svartsnäppa		Rastar	
Rödbena		Rastar	
Gluttsnäppa	Rastar	Rastar	
Skogssnäppa		Rastar	
Grönben		Rastar	
Drillsnäppa	Regelbunden	Häcker	Häcker
Skrattmås		Rastar	Rastar
Fiskmås	Häcker	Häcker	
Silltrut		Rastar	
Gråtrut		Rastar	
Havstrut		Rastar	Rastar
Fisktärna		Häcker	
Silvertärna		Rastar	
Tamduva	Regelbunden	Regelbunden	Regelbunden
Ringduva	Häcker?	Rastar	Häcker?
Turkduva	Tillfällig		
Gök		Tillfällig	Tillfällig
Sparvuggla			Byten funna i holk
Hornuggla	Tillfällig	Tillfällig	
Jorduggla		Tillfällig	
Pärluggla			Hörd
Tornseglare	Födosöker	Födosöker	Födosöker
Kungsfiskare			Tillfällig (1996)
Göktyta	Häcker	Regelbunden	Häcker
Gråspett	Tillfällig		Tillfällig
Gröngöling			Tillfällig (1975, 2001)
Spillkråka	Tillfällig		Tillfällig
Större hackspett	Häcker		Häcker
Mindre hackspett	Häcker vissa år	Häcker vissa år	Häcker vissa år
Sånglärka		Regelbunden	Häcker i närheten
Backsvala	Födosöker	Födosöker	Födosöker
Ladusvala	Födosöker	Födosöker	Födosöker
Hussvala	Födosöker	Födosöker	Födosöker
Trädpiplärka		Regelbunden	Regelbunden
Ängspiplärka	Rastar	Rastar	Rastar
Skärpiplärka		Tillfällig	
Gulärka	Rastar	Rastar	Rastar
Forsärka			Häcker
Sädesärka	Häcker	Häcker	Häcker
Sidenssvans	Rastar	Rastar	Rastar
Strömstare		Övervintrar	Övervintrar
Gärdsmyg			Tillfällig
Järnsparv	Häcker	Tillfällig	Häcker
Rödhake	Häcker	Regelbunden	Häcker
Näktergal	Har häckat		Häcker
Blåhake		Rastar	
Svart rödstjärt		Tillfällig (1997)	



Artnamn	Lövudden	Sparrudden	Gådeån
Rödstjärt		Tillfällig	
Buskskvätta	Häckar	Tillfällig	Häckar
Stenskvätta	Häckar	Regelbunden	Regelbunden
Koltrast	Häckar		Häckar
Björktrast	Häckar	Häckar	Häckar
Taltrast	Regelbunden	Regelbunden	Regelbunden
Rödvingetrast	Häckar	Häckar	Häckar
Dubbeltrast	Rastar	Rastar	
Gräshoppsångare	Tillfällig	Tillfällig	Tillfällig
Flodsångare	Tillfällig		
Sävsångare		Häckar	
Kärrsångare	Tillfällig		Tillfällig
Rörsångare		Häckar	
Härmsångare	Häckar		Häckar
Årtsångare	Tillfällig	Tillfällig	Häckar
Törnsångare	Häckar		Häckar
Trädgårdssångare	Häckar	Häckar	Häckar
Svarthätta	Häckar	Tillfällig	Häckar
Lundsångare			Tillfällig
Grönsångare	Häckar		Häckar
Gransångare	Tillfällig		Häckar
Lövsångare	Häckar	Häckar	Häckar
Kungsfågel			Tillfällig
Grå flugsnappare	Regelbunden	Regelbunden	Häckar
Svartvit flugsnappare	Häckar	Häckar	Häckar
Stjärtmes	Tillfällig	Tillfällig	
Talltita	Regelbunden	Regelbunden	Regelbunden
Lappmes	Tillfällig (1993)		
Svartmes	Tillfällig		Häckar
Blåmes	Häckar	Häckar	Häckar
Talgoxe	Häckar	Häckar	Häckar
Nötväcka	Häckar	Regelbunden	Häckar
Trädkrypare	Tillfällig		Häckar
Törnskata	Rastar	Rastar	
Varfågel	Tillfällig		Tillfällig
Nötskrika	Regelbunden	Regelbunden	Häckar
Skata	Häckar	Häckar	Häckar
Nötkråka	Tillfällig	Tillfällig	Tillfällig
Kaja	Regelbunden	Regelbunden	Regelbunden
Råka		Tillfällig	Tillfällig
Kråka	Häckar	Regelbunden	Häckar
Korp	Tillfällig	Tillfällig	Tillfällig
Stare	Häckar	Rastar	Häckar
Gråsparv			Häckar
Pilfink	Tillfällig		Häckar
Bofink	Häckar	Häckar	Häckar
Bergfink	Rastar	Rastar	Rastar
Grönfink	Häckar	Häckar	Häckar
Steglits	Tillfällig		
Grönsiska	Häckar	Häckar	Häckar
Hämpling			Tillfällig
Vinterhämpling	Tillfällig		
Gråsiska	Rastar	Rastar	Rastar
Mindre korsnäbb	Rastar	Rastar	Rastar
Rosenfink	Häckar	Observerad	Häckar

Artnamn	Lövudden	Sparrudden	Gådeån
Tallbit	Rastar	Rastar	Rastar
Domherre	Regelbunden	Regelbunden	Regelbunden
Stenknäck	Tillfällig		Häckar?
Snösparv			Tillfällig
Gulsparv	Häckar	Häckar	Häckar
Videsparv		Tillfällig	Tillfällig
Säv sparv	Häckar	Häckar	Häckar

*Artlista med förekomsten uppdelad i delområden. För några arter där endast ett fynd gjorts anges året för detta fynd.*